

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО: СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТАХ

збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2026

DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026>

УДК 37:502.131.1

О-72

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 14 від 28.05.2026 року)

Матеріали друкуються в авторському варіанті

Освіта майбутнього: стратегія сталого розвитку в
О-72 європейському та національному контекстах : збірник
матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович,
2026. 110 с.

УДК 37:502.131.1

©ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО», 2026

*Олена Альбертівна Кудрявцева,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки,
Сніжана Валеріївна Мельничук,
студентка факультету дошкільної педагогіки та психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса*

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МОРАЛЬНІ НОРМИ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ МУЛЬТФІЛЬМІВ

Моральне виховання в дошкільному віці є фундаментом, на якому будується особистість дитини. В цей період формуються базові уявлення про добро і зло, справедливість, чесність, відповідальність і ставлення до інших людей, засвоюються моральні норми.

Мета статті: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив системи занять із використанням мультфільмів на формування уявлень про моральні норми у молодших дошкільників.

Питання морального виховання дошкільників розглядали: А. М. Аніщук, Л. В. Артемова, Л. В. Бобро, О. Г. Вільхова, О. Л. Кононко, О. В. Лісовець, Л. В. Лохвицька, С. І. Матвієнко, Н. П. Пихтіна, С. Ф. Русова та ін.

Т. О. Атрошенко, О. С. Дудаш розглядають моральне виховання як цілеспрямований педагогічний процес формування моральних якостей, почуттів, навичок, норм і правил поведінки дошкільників в суспільстві [1].

Н. В. Піка вважає, що моральне виховання є спеціально організованою міжособистісною взаємодією педагога з вихованцями на основі норм і принципів гуманізму, що має на меті формування моральної вихованості (систему моральних знань, умінь, навичок, переконань, поглядів, норм) [6].

О. А. Мкртічян стверджує, що моральне виховання – цілеспрямований і послідовний вплив на всі сфери розвитку дошкільників, метою якого є формування моральних якостей [5].

Л. І. Глушкова рекомендує використовувати художню літературу під час формування моральних цінностей дошкільників [3].

Н. О. Волощенко, А. В. Корнійчук вважають доречним використовувати сюжетно-рольові ігри морального спрямування у формуванні моральних норм дошкільників [2].

В. М. Кушнір, Р. В. Сопівник, І. Пижик пропонують методику формування уявлень про моральні якості: підготовчий етап (організація

розвивального середовища, підбір мультфільмів); когнітивний (структурована робота з мультфільмом); рефлексивний (робота над морально-почуттєвою сферою дітей, створення умов до рефлексії) [4].

Погоджуємося зі вченими та вважаємо мультфільми доцільним засобом під час формування уявлень про моральні норми у дітей молодшого дошкільного віку. Дослідження проходило у ЗДО № 142 міста Одеса. В експерименті приймали участь 31 дітей молодшого дошкільного віку.

Показники сформованості уявлень про моральні норми у молодших дошкільників: 1. Обсяг знань про моральні поняття (добро, зло, чесність, дружба, допомога, справедливість). 2. Обсяг знань про морально правильну та неправильну поведінку. 3. Обсяг знань про наслідки моральних і аморальних вчинків (розуміння, до чого призводять хороші чи погані дії). 4. Уміння оцінювати поведінку персонажів і людей (пояснювати, хто вчинив правильно, а хто ні). 5. Уміння застосовувати моральні знання у власній поведінці (діляться, допомагають, вибачаються, не ображають інших, проявляють доброзичливість, чесність у повсякденних ситуаціях). 6. Уміння розв'язувати моральні ситуації (вибирати правильну модель поведінки у змодельованих або реальних ситуаціях). 7. Прояв емоційного ставлення до моральних норм (радіє, коли персонаж чинить добро, засмучується, коли когось ображають). 8. Прояв інтересу до мультфільмів морального спрямування (охоче переглядає, обговорює героїв, пам'ятає зміст). 9. Бажання наслідувати позитивних героїв мультфільмів (висловлює намір чинити «як герой», повторює моральні вислови, ділиться враженнями).

Для визначення рівня сформованості уявлень про моральні норми у молодших дошкільників розроблена шкала оцінювання: 1 бал – прояв показника майже не відбувається, 2 бали – прояв показника частковий, 3 бали – прояв показника повний. Розроблено систему оцінювання показників: високий рівень (27–19 балів), середній (18–10 балів), низький (9–1 балів).

До високого рівня сформованості уявлень про моральні норми відносяться діти, які: 1. Мають широкий обсяг знань про моральні поняття (добро, зло, чесність, дружба, допомога, справедливість). 2. Мають широкий обсяг знань про морально правильну та неправильну поведінку. 3. Мають широкий обсяг знань про наслідки моральних і аморальних вчинків (повне та правильне розуміння, до чого призводять хороші чи погані дії). 4. Уміють самостійно та правильно оцінювати поведінку персонажів мультфільмів і людей (пояснювати, хто вчинив правильно, а хто ні). 5. Вміють доцільно застосовувати моральні знання у власній поведінці (діляться, допомагають, вибачаються, не ображають інших, проявляють доброзичливість, чесність у повсякденних ситуаціях). 6. Самостійно та правильно розв'язують змодельовані або реальні моральні ситуації, обираючи правильну модель

поведінки без підказок дорослого. 7. Є прояв стійкого емоційного ставлення до моральних норм (радіють, коли персонаж чинить добро, засмучуються, коли когось ображають). 8. Є прояв стійкого інтересу до мультфільмів морального спрямування (охоче переглядають, активно обговорюють героїв, добре пам'ятають зміст). 9. Висловлюють велике бажання наслідувати добрих героїв, прагнуть бути «як вони», демонструючи моральні якості у повсякденному житті.

До середнього рівня відносяться діти, які: 1. Мають достатній обсяг знань про моральні поняття (добро, зло, чесність, дружба, допомога, справедливість), але не завжди можуть пояснити їх зміст. 2. Мають достатній обсяг знань про морально правильну та неправильну поведінку, але іноді плутаються у поясненні причин. 3. Мають достатній обсяг знань про наслідки моральних і аморальних вчинків (вибіркове розуміння, до чого призводять хороші чи погані дії), потребують допомоги дорослого для узагальнення. 4. Уміють оцінювати поведінку персонажів мультфільмів і людей (пояснювати, хто вчинив правильно, а хто ні), але не завжди обґрунтовують свою думку. 5. Вміють застосовувати моральні знання у власній поведінці (діляться, допомагають, вибачаються, не ображають інших, проявляють доброзичливість, чесність у повсякденних ситуаціях), але іноді забувають або потребують нагадування. 6. Переважно самостійно розв'язують змодельовані або реальні моральні ситуації, обираючи правильну модель поведінки, іноді вагаються та потребують підтримки дорослого. 7. Проявляють емоційне ставлення до моральних норм (радіють, коли персонаж чинить добро, засмучуються, коли когось ображають). 8. Є прояв інтересу до мультфільмів морального спрямування (переглядають, обговорюють героїв, пам'ятають зміст). 9. Висловлюють бажання наслідувати добрих героїв, прагнуть бути «як вони», демонструючи моральні якості у повсякденному житті, але іноді потребують заохочення дорослого.

До низького рівня відносяться діти, які: 1. Мають обмежений обсяг знань про моральні поняття, майже не можуть пояснити їх зміст. 2. Мають обмежений обсяг знань про морально правильну та неправильну поведінку, часто плутаються у поясненні причин. 3. Мають поверховий обсяг знань про наслідки моральних і аморальних вчинків (слабке розуміння, до чого призводять хороші чи погані дії), потребують великої допомоги дорослого для узагальнення. 4. Майже не уміють оцінювати поведінку персонажів мультфільмів і людей (дуже важко пояснювати, хто вчинив правильно, а хто ні), практично не обґрунтовують свою думку, відчувають значні труднощі. 5. Майже не вміють застосовувати моральні знання у власній поведінці (іноді: діляться, допомагають, вибачаються, не ображають інших, проявляють доброзичливість, чесність у повсякденних ситуаціях, але часто потребують нагадування та постійного контролю з боку дорослих).

6. Переважно з великою допомогою розв'язують змодельовані або реальні моральні ситуації, обираючи правильну модель поведінки, часто вагаються та потребують підтримки дорослого. 7. Майже не проявляють емоційне ставлення до моральних норм (переважно байдужі, коли персонаж чинить добро, когось ображають). 8. Майже відсутній інтерес до мультфільмів морального спрямування (дуже рідко переглядають, обговорюють героїв іноді, погано пам'ятають зміст). 9. Майже не висловлюють бажання наслідувати добрих героїв, практично не прагнуть бути «як вони», демонструючи моральні якості у повсякденному житті, постійно потребують заохочення дорослого.

Для діагностики рівнів сформованості уявлень про моральні норми у дітей молодшого дошкільного віку було використано методики: діагностувальні бесіди «Добро і зло», «Мій улюблений мультфільм», «Наслідки вчинків», діагностувальні вправи «Моральні ситуації», «Оціни вчинок героя», «Який я друг».

На констатувальному етапі експерименту отримано такі результати: у групі «Веселка» з високим рівнем сформованості уявлень про моральні норми 3 дітей (20 %), з середнім – 7 дітей (47 %), з низьким – 5 дітей (33 %). У групі «Сонечко» з високим рівнем 5 дітей (31 %), з середнім – 8 дітей (50 %), з низьким – 3 дітей (19 %). Група «Сонечко» є контрольною, бо у ній трохи кращі результати: більше дітей з високим та середнім рівнями, менше дітей з низьким рівнем. Група «Веселка» є експериментальною, бо у ній більше дітей з низьким рівнем, менше дітей з високим та середнім рівнями.

На формувальному експерименті було розроблено систему занять із використанням мультфільмів: «Важлива чесність», «Справедливість», «Допомога ближньому», «Дружба та підтримка», «Вірність і мужність», «Спільна праця заради добра».

Контрольний експеримент показав, що у групі «Веселка»: 7 дітей (47 %) досягли високого рівня. З середнім – 6 дітей, 40 %. 2 дітей (13 %) – на низькому, що підтверджує ефективність проведеної роботи.

У групі «Сонечко» не відбулися зміни показників, бо вони займалися за традиційною методикою. 8 дітей (50 %) перебуває на середньому рівні. До високого дійшли – 5 дітей (31 %). На низькому – 3 дітей (19 %). Результати контрольного експерименту чітко показують, що у групі «Веселка» відсоток дітей із високим рівнем 47 % є помітно вищим, ніж у групі «Сонечко» 31 %.

Цілеспрямована робота виявилася більш ефективною для формування уявлень про моральні норми у дітей молодшого дошкільного віку, ніж традиційна. Перспективою подальших досліджень є моральний розвиток дітей середнього дошкільного віку засобами етичних бесід.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атрощенко Т. О., Дудаш О. С. Здатність до виховання в дітей дошкільного віку навичок свідомого дотримання морально-етичних норм і правил поведінки як професійна компетентність майбутніх вихователів. *Наукові записки ЛДДУБЖД. Педагогіка і психологія*: збірник наукових праць / гол. ред. Коваль Мирослав. Одеса: ВД «Гельветика», 2025. № 1 (5). С. 34–39.
2. Волощенко Н. О., Корнійчук А. В. Роль сюжетно-рольової гри у формуванні моральних норм поведінки дітей старшого дошкільного віку. *Освітній дискурс*: збірник наукових праць / Голов. ред. О. П. Кивлюк. Київ: «Видавництво «Гілея», 2019. Випуск 13 (5): педагогічні науки. С. 68–78.
3. Глушкова Л. І. Моральне виховання дошкільників засобами художньої літератури. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 4 (56). С. 40–45.
4. Кушнір В. М., Сопівник Р. В., Пижик І. Формування уявлень про моральні якості та норми у дітей старшого дошкільного віку засобами мультиплікаційних фільмів. *Наука і освіта*. 2017. № 10. С. 170–175.
5. Мкртічян О. А. Дослідження проблеми морального виховання дошкільнят у педагогічній теорії. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 176–182.
6. Піка Н. В. Моральне виховання дітей дошкільного віку. *Розвиток освітнього простору в системі роботи сучасних закладів дошкільної освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р. Одеса: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. С. 337–339.

Кудрявцева О. А., Мельничук С. В. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МОРАЛЬНІ НОРМИ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ МУЛЬТФІЛЬМІВ.....	46
Листопад О. А., Кирилова Д. С. РОЗВИТОК СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У ПРОЦЕСІ СКЛАДАННЯ КАЗОК.....	51
Листопад О. А., Лучицька О. А. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ.....	55
Листопад О. А., Прокопчук А. С. ЕТИЧНА КУЛЬТУРА ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ІНДИКАТОР ГУМАНІСТИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ.....	59
Листопад О. А., Садовенко О. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ У ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ	63
Мардарова І. К., Бондаренко С. О. СИСТЕМА РОБОТИ З ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ ДО ПРИРОДИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНКИ	67
Мардарова І. К., Георгієва Т. С. СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕБЕ І СВОЮ СІМ'Ю У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР	71
Мардарова І. К., Гуренко Ю. О. ЦИФРОВА ГІГІЄНА ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	76
Мардарова І. К., Казотій А. В. СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ 3-4 РОКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНИХ КАЗОК	81
Мардарова І. К., Кукузей А. І. СИСТЕМА РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВНОГО ЕТИКЕТУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРОСЛИМИ І ДІТЬМИ.....	84
Мардарова І. К., Мутавчи В. І. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	89
Мардарова І. К., Тарасенко А. В. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ДРУЖНЬОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО.....	94